

Lyhyesti

Tarvitaanko meteoriittiselityksiä?

Aiheeton huoli?

Lama kirjoissa ja kansissa

Taloustiedettä laveammalla otteella

Onko kielellä väliä?

Virheet ovatkin postmodernia jungilaisuutta?

Yksi vuoden tärkeistä kirjoista

Helsingin onneton jälleenrakennus

Tieteen päivät taas työn alla

Tarvitaanko meteoriittiselityksiä?

Yleisesti ajatellaan, että dinosaurit kuolivat sukupuuttoon, kun suuri meteoriitti iskeytyi Maahan aiheuttaen huomattavia ilmastomuutoksia. Tuoreessa *Luonnon Tutkija* -lehdessä (1/1999) julkaistussa artikkelissa (kirjoittajina **Heidi Kinnunen, Kari Korjonen, Vienna Setälä, Pirkko Ukkonen ja Suvi Viranta**) kuitenkin asetetaan kyseenalaiseksi tämän selityksen ehdoton oikeellisuus.

Ovatko sukupuuttoaalot siis seurausta yksittäisistä (avaruudellisista) tapahtumista vai johtuvatko ne useistakin erilaisista syistä? "Avaruuden ilmiöitä ei kuitenkaan välttämättä tarvita, jos lajien häviäminen on johtunut aina eri syistä.

Permikauden lopun tapahtumia voisi selittää esimerkiksi mannerliikuntojen seurauksena tapahtuneilla muutoksilla. Muut geologiset kaudet ovat nykytietämyksen mukaan päättyneet vähäisempiin elämistönmuutoksiin, joten selitykseksi kelpaavat pienemmätkin muutokset ilmastossa."

Kirjoittajat toteavat, että suuren meteoriitin törmäyksen vaikutus ilmakehään kestää korkeintaan muutamia vuosia ja sukupuuttoaaltojen tiedetään jatkuneen miljoonia vuosia.

Artikkelissa referoidaan näistä sukupuuttoaaltoista viime vuosina tehtyjä tutkimuksia ja mahdollisia selityksiä.

Kirjoittajat esittävät myös otaksuman, ettei mitään ulkoisia häiriöitä (sen enempiä avaruudellista kuin maanpäällistä alkuperää olevia) välttämättä tarvita lainkaan, vaan että kyse olisikin vain luonnollisesta evoluutioprosessin kulusta, lajien keskinäisestä vuorovaikutuksesta.

Mielenkiintoinen kirjoitus, joka herättänee vilkasta jatkokeskustelua.

Aiheeton huoli?

Suomessa on oltu kovin huolissaan siitä, että suomalaisyritykset tuntuvat yksi toisensa jälkeen siirtyvän ulkomaalaisomistukseen. Että keskeiset kotimaiset taloudelliset intressit ajautuvat ulkomaiseen kontrolliin. Terävä nuoren polven taloustieteilijä **Jaakko Kiander** pitää

Kansantaloudellisen aikakauskirjan (1/1999) pääkirjoituksessa huolta paitsi ymmärrettävänä muttei välttämättä aiheellisena.

Muutos on Kianderinkin mukaan toki vähentänyt entisestään muutenkin vähäistä taloudellista itsenäisyyttä, mutta "voi kuitenkin kysyä, onko tästä ollut mitään haittaa taloudellemme?"

"Suomalaisosakkeita ostaneita kansainvälisiä sijoittajia voidaan pitää jopa hyväntekijöinä kansantaloutemme kannalta.

Maahamme virranneet sijoitusrahastot mahdollistivat nimittäin 1990-luvun alkupuolella koko yksityisen sektorin samanaikaisen ulkomaisen velan maksamisen ilman, että valuuttavaranto joutui uhanalaiseksi." Ulkomainen sijoituspääoma edisti Kianderin mukaan siten toipumistamme talouskriisistä.

Toki Kiander myöntää, etteivät ulkomaiset sijoittajat sentään humanitaarisista syistä tätä tehneet, "vaan ahneuksissaan".

Suomen kilpailukyky arvioitiin hyväksi ja osakkeet aliarvostetuiksi. Halvallahen Suomi myytiin, korostaa Kianderin.

Ulkomaalaisomistusta kohtaan tunnetaan huolta, koska arvellaan ulkomaisen omistajan sulkevan suomalaisia tuotantoyksiköitä helpommin kuin suomalaisomistajan. Kiander ei usko tätä. "Niin kauan kun suomalainen tuotanto on riittävän kilpailukykyistä, tehtaot saavat käydä ja työpaikat säilyvät. Jos kilpailukyky loppuu, työpaikat ovat uhattuina olipa omistaja kuka tahansa."

Kiander on myös inhorealisti: "Myös kovaotteisesta saneerauksesta ovat suomalaisetkin omistajat antaneet riittävästi näyttöjä. Tuskin lisääntyvä ulkomaalaisomistus tilannetta enää tältä osin pahentaa." ETLAn tutkimusten mukaan ulkomaalaisomistuksessa olevat yhtiöt ovat Suomessa vähintään yhtä hyviä työnantajia kuin kotimaisten omistajien yhtiöt, korostaa Kiander.

Kiander on epäilemättä aivan oikeassa. Toisaalta tuntuisi

kuitenkin uskottavalta, että ulkomaalaisomistuksessa olevan yhtiön, jolla on vastaavia laitoksia useammassakin maassa, on ainakin pelkästään Suomessa toimivaa yritystä helpompi siirtää tuotantoaan maasta toiseen, mikäli tuotannon rationalisointi sitä näyttäisi edellyttävän.

Lama kirjoissa ja kansissa

Suomen suuri lama, sen syyt ja seuraukset ovat saaneet poikkeuksellisen laajan huomion tutkimuksessa. Viime vuonna ilmestyivät mm. **Matti Pohjolan** *Suomalainen työttömyys*, **Jaakko Kianderin** ja **Pentti Vartian** *Suuri lama* sekä taloustoimittajien **Kustaa Hulkon** ja **Jorma Pöysän** *Vakaa markka, teot ja tarinat*. Ja lisää on tulossa: lähipäivinä ilmestyy mm. **Seppo Honkapohjan** ja **Erkki Koskelan** ekonometrinen tutkimus laman syistä.

Kansantaloudellinen aikakauskirja on lisäksi julkaissut teemaa sivuvia kirjoituksia runsain mitoin, viimeksi numerossa 1/1999 oli laaja yhteenvedo Kansantaloudellisen Yhdistyksen tammikuisesta lamaan käsitelleestä keskustelutilaisuudesta.

Eli jos menneistä teoista ja tapahtumista on jotakin opittavaa, niin nyt sitä oppimateriaalia on tarjolla roppakaupalla.

Talustiedettä laveammalla otteella

Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa on viime numeroissa ollut nähtävissä selvästi pyrkimystä monipuolisempaan sisältöön. Lehden numero 1/1999 on paitsi paksu (yli 200-sivuinen!), myös sisällöltään osin yllätyksellinen. Savolaisista ja savonmurteesta ei enää ilmeisesti pääse lainkaan eroon: on Asterixia, Kalevalaa ja nyt jopa taloussanastoa savoksi! Tässä Kansantaloustieteellisen aikakauskirjan niteessä tarjotaan lähinnä EU-byrokraateille ranska–savo-taloussanaston lyhyt oppimäärä mm. seuraavin termein: courbe de Phillips – Vilipsin käppyrä, ratio fonds de roulement – käättöpiäomarosentti ja dédouanement – tulloomine. Aikakauskirjan laaja kirja-arvosteluja-osasto sisältää puolestaan jopa kaunokirjallisten teosten arvioita. **Jussi Linnamo** arvioi Lars Sundin teokset *Colorado Avenuen* (1991) ja tuoreen *Puodinpitäjän pojan* (1998). Hyvä tarkastelukulman vaihdos.

"Voidaan myös täydellä syyllä kysyä, mitä kasvuhistoria tai virallinen tilasto kuvaa paremmin kuin hyvä kaunokirjallisuus", kirjoittaa Linnamo. "Mittava taloushistoria kertoo, mitä tapahtui, milloin tapahtui ja kuinka paljon tapahtumaa oli.

Kaunokirjallisuus esittää puolestaan, miltä tuntui elää mukana tapahtumissa." Linnamo rohkenee jopa esittää, että kaunokirjallisuus ja taloushistoria kuvaavat siten "todellisuutta" eri puolilta. Linnamo toki tunnustaa ekonomistikoulutuksensa vuoksi luultavasti asettavansa eturivin taloushistorioitsijoidemme esittämän kvantitatiivisen tiedon Sundin kvalitatiivisen tiedon edelle. Mutta Linnamon pääviesti kuitenkin on, "Pitäisikö meidän mittaamisen ja kausaaliselitysten lisäksi pohtia, miltä se tuntui kun se tapahtui?"

Kaunokirjallisuutta taloustieteilijöiden tai taloushistorioitsijoiden työkaluiksi on aiemmin tarjoillut mm. professori **Vesa**

Kanniainen, joka joitakin vuosi sitten kirjoitti *Kanavassa* **Mika Waltarista** nostaan hänet ainakin puolitosissaan yhdeksi merkittävimmistä talouden toiminnan kuvaajistamme; Kanniainen viittasi kirjoituksessaan erityisesti Waltarin suuriin historiallisiin romaaneihin.

Onko siis odotettavissa, että taloustiede on siirtymässä teoreettisesta mallimaailmastaan kaunokirjallisuuden fiktiivisen faktan todellisuuteen? Ei ehkä huono ajatus.

Onko kielellä väliä?

Eryteisesti kaupallisten yritysten ja tuotemerkkien kirjoittamiskäytännössä on jo pidemmän aikaa ollut nähtävissä vahvaa uuskirjoitustaidottomuutta tai ainakin kielen oikeinkirjoitusohjeille piipaut antavaa "tyylittelyä". Asiaa käsittelee ansiokkaasti *Helsingin Sanomien* kolumnissaan (20.4.) kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tutkija **Sirkka Pakkala**.

Vain muutamaa päivää aiemmin olinkin ehtinyt hämmästellä uuskirjoitustaidottomuuden leviämistä julkiselle sektorillekin. Jopa korkein kouluviranomaisemme opetusministeriö suhtautuu kovasti joustavasti kieleen. Opetusministeriön julkaisema lehti *Yliopistotieto* ilmaisee uuden numeronsa (1/1999) kannessa lehtensä nimen siten, että lukija voisi ajatella lehden nimen koostuvan kahdesta erillisestä sanasta YLIOPISTO ja TIEITO (sanat ovat allekkain kannessa ilman tavuviivaa). Ehkä pieni yksityiskohta sinänsä, mutta periaattelliselta kannalta merkityksellinen. Tyyliittelyä tietysti, mutta julkaisijan huomioon ottaen hämmäntävää sellaista.

Virheet ovatkin postmodernia jungilaisuutta?

Arvosteluihin puuttuminen on usein kovin ongelmallista, ja moni jättääkin arvion omaan rauhaansa. Mitäpä kritiikkiin puuttumaan, kyseessähän on yhden henkilön näkemys, ei sen enempiä. Kun selittelemään lähdetään, saattaa lopputulos olla vain entistä hullumpi.

Uusimmassa *Musiikki*-aikakauskirjassa (4/1998) **Markus**

Lång arvioi kovin kriittisesti **Kimmo Lehtosen** ja **Merja**

Niemelän kirjaa *Kielikuvista mielikuviin* ja osoittaa huomattaviakin puutteita ja ongelmia. Kirjan kirjoittajista toinen (Kimmo Lehtonen vastaa kritiikkiin sivukaupalla tavalla, joka ei jätä lukijaa kylmäksi: "Kirjan metateksti ja ajoittainen vaikeaselkoisuus [...] kehottavat postmodernilla tavalla lukemaan kirja uudelleen. [...] Esimerkiksi juuri metatekstin tulkintaytimen muodostavat jungilaiset viitteet ovat errata-luetteloa laadittaessa unohtuneet." Tällä siis kuitataan kritiikin esiinnostamat ilmeiset virheet ja kirjan osittainen vaikeaselkoisuus.

Tarinan opetus: ota opiksesi kritiikistä, mutta älä sekaannu siihen, muuten uppoat vain entistä syvemmälle.

Yksi vuoden tärkeistä kirjoista

Huhtikuussa julkistettiin epäilemättä yksi tämän vuoden

Tärkeistä tietokirjoista eli *Suomen kartasto*, toimittajina **John**

Westerholm ja **Pauliina Raento** (julk. WSOY ja Suomen

Maantieteellinen Seura). Kyse ei siis ole pelkästä karttakirjasta, vaan erittäin monipuolisesta yhteiskunnallisesta kartastosta, jossa lukuisien kirjoittajien ja artikkeleiden sekä teemakarttojen avulla pyritään hahmottamaan yhteiskuntamme ja luontomme tilaa ja tapahtuneita muutoksia.

Hyvä kirja.

Helsingin onneton jälleenrakennus

"Mihin neuvostoliittolainen pommittaja ei pystynyt, siihen pystyi suomalainen arkkitehti", kirjoittaa Rakennustaitteen seuran puheenjohtaja, arkkitehti **Mikael Sundman** seuransa *Jäsentiedotteessa* (1/1999).

Helsingin pommituksissa käytettiin usein palopommeja, jotka eivät kerrostaloissa tuhonneet oikeastaan muuta kuin vintti- ja ylimmän kerroksen. Sundmanin mukaan "Näiden rakennusten korjaus ei tarjoa kovin laadukasta aineistoa Helsingin arkkitehtuurin historiassa."

Kirjoituksessaan Sundman antaa lukuisia esimerkkejä tällaisista vähemmän onnistuneista rakennuskohteista. Yksi kammottavimmista esimerkeistä lienee Lönnrotinkadun ja Annankadun kulmatalo, jonka korjausten yhteydessä koko kattomaisema purettiin ja korvattiin loivalla (lähes tasaisella) harjakatolla. Vastaavia korotuksia Helsingin keskusta Eteläesplanadia ja Aleksanterinkatua myöten on pullollaan. Pommituhojen lisäksi asuntopula tuotti mukanaan vähemmän onnistuneita ratkaisuja. Esimerkiksi tällaisista "harkitsemattomista ratkaisuista" Sundman ottaa Meilahden Kuusitie korkeat rakennukset. Asemakaavassa alue oli kolmikerroksista, nyt vain päätettiin pistä ikkunarivi poikineen toinen toisensa päälle ja näin taloista tuli 7-8 kerroksisia. "Jälleenrakennuskauden arkkitehtoninen laatutaso ei korjaus-eikä uudisrakentamisen kohdalla muodosta myönteistä kerrostumaa pääkaupungin rakennuskulttuurissa", toteaa Sundman.

Sundman työskentelee Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa.

Tieteen päivät taas työn alla

Seuraavien Tieteen päivien valmistelu on käynnistetty huhtikuussa. Päivien ohjelman runko pyritään saamaan valmiiksi vuoden loppuun mennessä. Päivät järjestetään 10.–13.1.2001.

Viime tammikuisten Tieteen päivien kirja *Matkalla tulevaisuuteen* puolestaan ilmestyy kesäkuun alussa, julkaisijana Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Jan Rydman